

EESTI PANGA

1999. AASTA ARUANNE

TALLINN 2000

1999. aasta jääb ajalukku mitmeti. Euroopa integreerumisel astuti järjekordne samm – arveldusrahana võeti kasutusele euro. Eurodes nomineeritud võlaväärtpabeid on juba emiteeritud enamikus Euroopa riikides, kuid näiteks ka Argentiinas, Brasiilias, Filipiinidel, Kanadas, Lõuna-Aafrika Vabariigis. Rahvusvahelistes tehingutes saavutas euro otsekohe märkimisväärse tähtsuse, seda vaatamata tema odavnemisele Ameerika dollari suhtes. Eesti krooni kursi euro suhtes fikseerisime jäigalt 31. detsembril 1998 (1 EUR = 15,6466 EEK), jätkates meie senist rahapoliitikat, mille aluseks on fikseeritud vahetuskursi kasutamine valuutakomitee süsteemis, kuni Eesti ühinemiseni Euroopa Rahaliiduga.

Eesti Pangal on eurointegratsiooni rahapoliitilised põhimõtted välja töötatud ning jätkub vastava strateegia täpsustamine, mis on aluseks ka liitumiskõnelustel. Euroopa Keskpanga seisukoht rahasüsteemide mitmekesisuse lubatavuse kohta kuni riigi ühinemiseni Euroopa Rahaliiduga kinnitab veel kord, et fikseeritud vahetuskurss ja valuutakomitee süsteem on õige ja kindel alus Eesti ühinemisele Euroopa Liiduga.

Eesti reaalmajandus jätkas 1999. aastal funktsioneerimist languse tingimustes, kuid jõudis aasta lõpus taas kasvurajale. Finantsvahendust mõjutas enim uus jõusunud krediidasutuste seadus. Pangad ajasid konservatiivset laenupoliitikat, et vältida suurest likviidsusest ja väikesest laenuõudlusest tingitud täiendavaid riske. Eesti Pank omalt poolt hakkas tasustama kõiki kommertspankade keskpangas hoitavaid reserve, et vähendada pankade vajadust tulukuse suurendamiseks regulaarselt hoiustada suuri summasid lühikeseks ajaks välismaal ning lähendada meie rahapoliitika raamistikku Euroopa Keskpanga omale.

Keskpank ise jäi maailma võlakirjaturgude negatiivse tootluse tõttu 1999. aastal kahjumisse, kuid suutis vältida reservide vähenemist. Selleks andis oma panuse rakendatud uus ja täpsem süsteem reservide investeerimise riskide ja tulemuslikkuse mõõtmiseks, samuti välise varahalduriga aasta algul sõlmitud lepingu reservi ühe osa juhtimise kohta otsustusrisi täiendavaks hajutamiseks. See avas meile juurdepääsu tipptasemel oskusteabele ning andis võimaluse võrrelda reservi haldamise tulemuslikkust.

Paremaid tulevikuväljavaateid silmas pidades töötasime 1999. aastal välja ka Eesti Panga kasumijaotuse põhimõtted, mis, lähtudes keskpanga reservide suhtest sisemajanduse koguprodukti ning laiema rahapakkumise näitajasse, tagavad mitte üksnes panganduse, vaid kogu Eesti rahasüsteemi jätkuva stabiilsuse.

Krediidasutuste tegevuse seadusandlik raamistik jõudis 1999. aastal uuele tasemele ja vastab põhimõtteliselt Euroopa Keskpanga direktiividele. Uuest krediidasutuste seadusest lähtudes täpsustasime ka Pangainspektsiooni õigusi ja kohustusi. Veelgi olulisem on see, et keskpank sõnastas oma seisukoha ühtse finantsjärelevalve loomise küsimuses. Selle praktiline elluviimine – seniste järelevalveasutuste baasil uue sõltumatu avalik-õigusliku institutsiooni loomise ajagraafiku ja tegevussammude kinnitamine – toimub loodetavasti 2000. aastal.

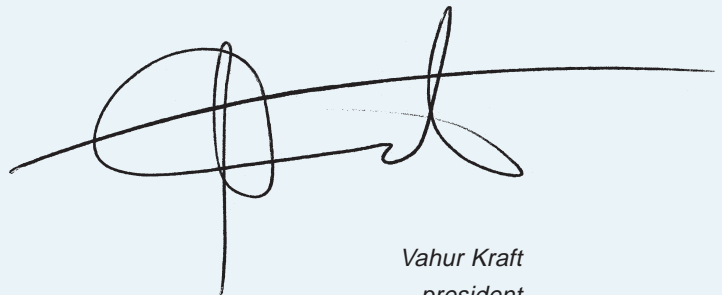
Lisaks suurele kapitaliseeritusele ja likviidsusele ning varasemast konservatiivsemale lähenemisele laenuprojektidele iseloomustas Eesti pangandust 1999. aastal telepanganduse võimaluste laiem kasutamine. Pangakaart oli aasta lõpuks juba igal teisel Eesti elanikul. Keskpank omakorda jätkas enda osaluste müümist kommerts panganduses – müüsimise Hansapanga aktsiad ning leidsime konkurentsi tugevdamise seisukohalt olulise välisinvestori, kellega toimuvad läbirääkimised Eesti Panga osaluse müümiseks Optiva Pangas.

Panganduse usaldusväärst tõstis kindlasti ka soliidsete Rootsi finantsinstitutsioonide osatähtsuse kasv kahes Eesti suuremas krediidasutuses. Pankade avatust ja läbipaistvust aga aitavad suurendada 1999. aastal jõustunud määrused panga omanike ja tegevjuhtide ning nende finantshuvide kohta, samuti 2000. aastast kõigile kommerts pankade klientidele kättesaadav avalik aruanne, mis annab igakülgse ülevaate panga finantsseisundist. Eesti Panga enda avatust suurendas infosüsteemi ümberkorraldamine Internetis ning perioodiliste trükiste reformimine. Tegime ka organisatsioonilisi muudatusi. Panga töötajate arv ei kasvanud, kuigi ülesanded muutusid keerulisemaks. Küll aga paranes oluliselt inimeste ettevalmistus – ligi 14 protsenti Eesti Panga spetsialistidest omab teaduskraadi.

Tänu põhjalikule ning aegsale ettevalmistustööle ei tekitanud aasta 2000 saabumine Eesti panganduses laiemalt ega ka keskpangas endas mingeid võimaliku arvutiteveaga seostatud häireid. Saime kinnituse tõsiasjale, et talitluspidevuse põhimõtted toimivad ka keerulisemates situatsioonides.

Sihikindlat ja järjepidevat tegutsemist ootab ühiskond Eesti Pangalt ka 2000. aastal. Mina omalt poolt soovin kordaminekuid kõigile, kes selle aastaaruandega tutvumist tarvilikuks peavad.

Ja lõpetuseks – seekordne Eesti Panga aastaaruanne erineb kõigist eelneviist. See on loogiline jätk keskpanga tegevuse avatumaks ja läbipaistvamaks muutmisel ning näitab, millega tegeleb riigi üks olulisi institutsioone oma põhiseaduslikke ülesandeid täites.

Vahur Kraft
president

26. aprillil 2000

SISUKORD

I. KESKPANGA ROLL ÜHISKONNAS	7
Mis on keskpanga sõltumatus ja milleks on see tarvilik?	7
Keskpanga sõltumatuse rahvusvahelised kogemused	8
Eesti Panga strateegiline arengukava	10
II. MAAILMA MAJANDUSE ARENGUTENDENTSID	11
Ameerika	12
Aasia	13
Euroopa Liit	13
Põhja-Euroopa	14
Kesk- ja Ida-Euroopa üleminekumajandused	15
Venemaa	17
Läti ja Leedu	17
Arenenud riikide finantsturud 1999. aastal	17
Maailma majanduse väljavaated 2000. aastal	19
III. ÜLEVAADE EESTI MAJANDUSEST JA FINANTSVAHENDUSEST	21
REAALSEKTOR	21
Välis- ja monetaar keskkonna mõju	21
Valitsussektor	27
Inflatsioon	28
FINANTSVAHENDUS	29
Krediitiasutused	29
Pangandus 1999. aastal	29
Tegutsevad krediitiasutused ja nende omanikud	31
Koondbilanss ja usaldatavusnormatiivid	31
Suuremad muutused pangandusmaastikul	34
Muud finantsvahendajad	35
Väärtpaberiturg	35
Kindlustus	36
Liising	37
Investeeringufondid	37
IV. JÄRJEPIDEV RAHAPOLIITIKA	39
Eesti rahapoliitika korraldus	39
Olulisemad rahapoliitilised otsused 1999. aastal	41
Intresside maksmine kohustuslike reservide eest	41
Eesti Panga kasumijaotuse rahapoliitilised aspektid	41
Eurointegratsiooni rahapoliitilised aspektid	42
FINANTSKOMITEE	44
V. TEADUSTÖÖ OTSUSTE ALUSENA	45
Teadustöö eesmärk keskpangas	45
Majandusuuringute osakonna loomine	45
1999. aastal valminud uurimused	46
VI. RAHVUSVAHELINE KOOSTÖÖ	47
Eesti Pank ja Euroopa Liit	47
Ühinemisläbirääkimised	47
Ühinemisprotsessi tööplaanid ja aruanded	48
Sidemed Euroopa Kesk pangaga	49
Eesti ja Rahvusvahelise Valuutafondi majanduspoliitiline koostöö	50
Eesti osalemine IMFi uutes rahvusvahelistes initsiatiivides	50
Eesti Panga ja IMFi tehniline koostöö	51
Koostöö Põhja- ja Baltimaade Valijaskonnas	52
Koostöö muude rahvusvaheliste organisatsioonidega	52
Koostöö teiste riikide keskpankadega	52
Eesti Pank ja riigireiting	53

VII. AVATUS JA LÄBIPAISTVUS	55
Head tavad tagavad andmete võrreldavuse	55
Euroopaga kõrvutatav	56
Eesti Pank on oma otsustustes maksimaalselt avatud	56
Kvalitatiivsed muutused panga trükistes	57
Kasutades tehnoloogia võimalusi	57
VIII. JÄRELEVALVEAASTA UUE SEADUSEGA	58
Uus krediidiasutuste seadus ja sellel põhinevad määrused	58
PANGAJÄRELEVALVE KOMITEE	61
Pangainspektsiooni ülesanded ning õigused uue seaduse alusel	61
Pangainspektsiooni struktuur	62
Konsolideeritud järelevalve	62
Koostöö muude järelevalveinstitutsioonidega	63
Ühtne finantsjärelevalve	64
IX. MAKSE- JA ARVELDUSSÜSTEEMI TOIMIMINE	65
Süsteemi arendamine 1999. aastal	65
MAKSEKOMITEE	66
Maksete arveldamine läbi Eesti Panga	66
Maksevahendid	67
Sularahanõudlus	68
Ringlusse lastud pangatähed ja mündid ning nende struktuur	68
Sularaha liikumine	70
Uute rahatähtede kasutuselevõtt, sularaha ekspertis	71
Meenemündid ja muud numismaatilis-bonistilised tooted	72
X. STATISTIKAALANE TEGEVUS	73
Pangasisene tegevus	73
Tihenev rahvusvaheline koostöö	74
XI. VÄLISVALUUTARESERVI HALDAMINE	76
Välisvaluutareservi roll ja struktuur	76
Kuidas toimub investeerimine	77
Reservi haldamine 1999. aastal	77
XII. SEADUSLOOMEALANE TEGEVUS	79
Töö Eesti Panga seaduse muutmiseks	79
Tegevus koostöö parandamiseks seaduste väljatöötamisel	80
XIII. PIDEVALT ARENEV ORGANISATSIOON	81
Panga juhtimine ja vastutusvaldkonnad	81
Organisatsiooni struktuuri ümberkorraldamine	81
Strateegiline plaanimine	83
ARENDESKOMITEE	84
Panga töötajad	85
Personalipoliitika	85
Koolitus	86
Harrastused ja traditsioonid	87
Avatud ka lastele ja muudele huvilistele	87
XIV. EESTI PANGA NÕUKOGU	89
XV. AASTA 2000 PROBLEEMI EDUKAS LAHENDAMINE	91
Aasta 2000 ettevalmistuste korraldus Eesti Pangas	91
Keskpanga tegevus pangasüsteemi turvalisuse tagamisel	92
Makse- ja arveldussüsteemi häireteta toimimise tagamine	92
Sularahanõudluse rahuldamine	93
Vahetult aastavahetusele eelnenud ja järgnenud periood	93
Kokkuvõtteks	93
EESTI PANGA 1999. AASTA FINANTSARUANNE	95
Audiitori järeldusotsus	112
LISAD	113
1999. aasta kroonika	115
Eesti Panga strateegiline arengukava	119
Lühiülevaade 1999. aastal Eesti Pangas valminud uurimustest	123
Statistika	127